

Νομοσχέδιο με τίτλο « Ο περί της Υποστήριξης Λήψης Αποφάσεων Ατόμων με Αναπηρίες Νόμος του 2025»

Χριστίνα Φλουρέντζου-Κακουρή

Αν. Διευθύντρια

**Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης
Ατόμων με Αναπηρίες**

**Ημερίδα με θέμα «Δικαίωμα κατοχής και
διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων, στο
πλαίσιο άσκησης της δικαιοπρακτικής
ικανότητας των ατόμων με νοητική
αναπηρία»**

15 Νοεμβρίου 2025

Γιατί ένα άτομο με αναπηρία ενδέχεται να χρειάζεται υποστήριξη για τη λήψη των αποφάσεων του και άσκηση των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του;

Διαβάθμιση της ικανότητας λήψης αποφάσεων και αυτονομίας:

Διαθέτω πλήρη ικανότητα λήψης των αποφάσεων μου και είμαι αυτόνομος

Διαθέτω ικανότητα λήψης των αποφάσεων μου και είμαι αυτόνομος για ορισμένες ενέργειες μου ή τομείς της ζωής μου αλλά όχι όλους

Η ικανότητα λήψης των αποφάσεων μου και η αυτονομία μου διαφοροποιούνται και δεν είναι σταθερές

Αδυνατώ πλήρως να επικοινωνήσω, να εκφράσω τη βούληση μου και να λάβω τις αποφάσεις μου αυτόνομα

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΑΠΟ ΑΛΛΑ ΑΤΟΜΑ:

Σύμβουλοι: φυσικά ή νομικά πρόσωπα: γονείς, στενοί συγγενείς ή επαγγελματίες

Εκπρόσωποι

Διευκόλυνση και υποστήριξη μου στο να εκφράσω τη βούληση μου και να λάβω τις αποφάσεις μου, όταν απαιτείται, για όποιες ενέργειες ή τομείς της ζωής μου απαιτείται και για όσο απαιτείται, χωρίς να υποκαθίσταμαι από άλλο άτομο

Ανίχνευση και ερμηνεία της βούλησης μου και ενέργειες εκ μέρους μου

Άρθρο 12 Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες

Το Άρθρο 12 είναι ο «πυρήνας» της Σύμβασης: απορρίπτει την αντίληψη πως τα άτομα με αναπηρίες μπορούν να στερούνται του δικαιώματος να αποφασίζουν και να ενεργούν.

Η καινοτομία της Σύμβασης: **Υποστηριζόμενη λήψη αποφάσεων** αντί για υποκατάστατη λήψη αποφάσεων και **συνηγορία στην ικανότητα προς δικαιοπραξία**.

Δυο συνιστώσες:

Νομική προσωπικότητα: το άτομο είναι υποκείμενο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων και αναγνωρίζεται ως άτομο ενώπιον του νόμου

Ικανότητα προς δικαιοπραξία: ικανότητα άσκησης των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του ατόμου και αναγνώριση των ενεργειών του από τον νόμο

Δομή του Άρθρου:

Ισότητα ενώπιον του νόμου

Ίση ικανότητα για δικαιοπραξία

Πρόσβαση σε υποστήριξη για την άσκηση της ικανότητας για δικαιοπραξία

Εγγυήσεις

Ίσα περιουσιακά δικαιώματα

Έλεγχος από ανεξάρτητη και αμερόληπτη αρχή ή δικαστικό σώμα

Γενικό Σχόλιο Αρ. 1 (2014) της Επιτροπής ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (CRPD/C/GC/1, 19.5.2014) για το Άρθρο 12 Σύμβασης

Κατευθυντήριες γραμμές Επιτροπής για την εφαρμογή του Άρθρου 12 από τα Κράτη Μέρη:

-Απομάκρυνση από την υποκατάσταση της λήψης αποφάσεων και εφαρμογή **υποστηριζόμενης λήψης αποφάσεων (supported decision-making)** για την άσκηση της ικανότητας προς δικαιοπραξία σε όλους τους τομείς δικαιωμάτων: αστικά, πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα.

-Τα Κράτη Μέρη **πρέπει να εξετάσουν όλες τις νομοθεσίες** τους για να διασφαλίσουν ότι το δικαίωμα των ατόμων με αναπηρίες για άσκηση ικανότητας προς δικαιοπραξία δεν περιορίζεται σε άνιση βάση με άλλους.

-Η αφαίρεση της ικανότητας προς δικαιοπραξία (π.χ. με την κηδεμονία/διαχείριση περιουσίας) **στερεί στο άτομο βασικά δικαιώματα** όπως το δικαίωμα ψήφου, διαβίωσης, γάμου, τεκνοποιίας, γονικής μέριμνας, ιατρικής μεταχείρισης, διαχείρισης οποιασδήποτε περιουσίας.

-**Περισσότερο επηρεαζόμενα** από την στέρηση άσκησης ικανότητας προς δικαιοπραξία είναι **τα άτομα με νοητική ή ψυχική αναπηρία**. Ελλείμματα (deficits) νοητικής ή ψυχικής ικανότητας δεν μπορεί να αποτελούν λόγο στέρησης της ικανότητας προς δικαιοπραξία.

-Η υποστήριξη είναι μια ευρεία έννοια που περιλαμβάνει άτυπες και επίσημες διευθετήσεις υποστήριξης, διαφορετικής μορφής και έντασης υποστήριξης (από άτομο ή ομάδα ατόμων εμπιστοσύνης, συνήγορο, εναλλακτικές μορφές επικοινωνίας κ.α.) ανάλογα με τα εξατομικευμένα δεδομένα του ατόμου που τη χρειάζεται.

-Όπου εξαντλείται κάθε δυνατότητα προσδιορισμού της βούλησης και προτιμήσεων, η **«καλύτερη ερμηνεία της βούλησης και προτιμήσεων του ατόμου»** (best interpretation of will and preferences) θα πρέπει να αντικαταστήσει την «ερμηνεία του καλύτερου συμφέροντος του ατόμου» (best interest).

-Τα Κράτη Μέρη **οφείλουν να εγκαθιδρύσουν συστήματα υποστηριζόμενης λήψης αποφάσεων και να καταργήσουν υφιστάμενους μηχανισμούς υποκατάστατης λήψης αποφάσεων.**

Γενικό Σχόλιο Αρ. 1 (2014) της Επιτροπής ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (CRPD/C/GC/1, 19.5.2014) για το Άρθρο 12 Σύμβασης

Κατευθυντήριες γραμμές Επιτροπής για την εφαρμογή του Άρθρου 12 από τα Κράτη Μέρη - συνέχεια:

Τα συστήματα υποστηριζόμενης λήψης αποφάσεων πρέπει να διασφαλίζουν ότι:

- Η υποστήριξη στη λήψη αποφάσεων είναι **διαθέσιμη σε όλους** όσους την χρειάζονται
- Όλες οι μορφές υποστήριξης στηρίζονται στη **βούληση και προτιμήσεις του ατόμου** κι όχι στην αντίληψη του αντικειμενικού καλύτερου συμφέροντος του
- Ο **τρόπος επικοινωνίας με ένα άτομο δεν αποτελεί εμπόδιο** για την πρόσβαση του σε υποστήριξη
- Το άτομο ή άτομα που επίσημα επιλέγει το άτομο με αναπηρία να το υποστηρίζουν, **αναγνωρίζονται νομικά** και η νομική αυτή αναγνώριση είναι **διαθέσιμη και προσβάσιμη** σε τρίτους για επιβεβαίωση ή για διερεύνηση σε περίπτωση αμφισβήτησης αν η υποστήριξη παρέχεται σύμφωνα με βούληση και προτιμήσεις ατόμου
- Η υποστήριξη παρέχεται **δωρεάν ή σε χαμηλό κόστος** που δεν εμποδίζει την πρόσβαση του ατόμου σε αυτήν
- Η υποστήριξη δεν χρησιμοποιείται ως δικαιολογία για τον περιορισμό άλλων βασικών δικαιωμάτων
- Το άτομο έχει το **δικαίωμα άρνησης** στην υποστήριξη και τερματισμού ή αλλαγής των διευθετήσεων υποστήριξης
- Όλες οι διαδικασίες υποστήριξης παρέχουν **εγγυήσεις** σεβασμού της βούλησης και προτιμήσεων του ατόμου
- Η παροχή υποστήριξης δεν συνδέεται με αξιολόγηση της διανοητικής ή ψυχικής ικανότητας (mental capacity assessment) αλλά με **νέους δείκτες των αναγκών υποστήριξης (indicators of support needs)**

ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΟ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

- Ο περί Διαχείρισης της Περιουσίας Ανίκανων Προσώπων Νόμος, Ν.23(I)/1996
 - Εμπλεκόμενες υπηρεσίες εφαρμογής του: Δικαστήρια, Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας, Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας. Δεν καθορίζεται αρμόδιος Υπουργός.
 - Υποβολή αίτησης προς Δικαστήριο από συγγενείς ή από Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας ή από Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας
 - Απόφαση Δικαστηρίου, μετά από διεξαγωγή έρευνας από ψυχίατρο ή και δικηγόρο ή και λογιστή ή και άλλο λειτουργό Υπουργείου και διορισμός διαχειριστή περιουσίας και υποθέσεων ανίκανου προσώπου συνήθως στενότερου συγγενή ή αν δεν υπάρχει, Διευθύντριας Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας
 - Μητρώο «ανίκανων προσώπων» και διαχειριστών στον Αρχιπρωτοκολλητή Ανωτάτου Δικαστηρίου και τα Επαρχιακά Δικαστήρια. Σύμφωνα με στοιχεία που συλλέχθηκαν για την πενταετία 2014-2018 εκδόθηκαν διατάγματα ανικανότητας για 984 άτομα παγκύπρια ή κατά μέσο όρο περίπου 200 άτομα ετησίως.
 - Κηρυγμένο ως «ανίκανο» το άτομο χάνει όλα τα δικαιώματά του, απαγορεύεται να διενεργεί πράξεις που επιφέρουν έννομα αποτελέσματα και αναλαμβάνει ο διαχειριστής να αποφασίζει αντί του ατόμου για όλα τα θέματα του.
- Ο περί Ψυχιατρικής Νοσηλείας Νόμος, Ν.77(I)/1997 (Άρθρα 17-19, Προσωπικός Αντιπρόσωπος Ασθενούς, Κηδεμόνας με διορισμό από Δικαστήριο)
- Ο περί Προστασίας Ατόμων με Νοητική Αναπηρία Νόμος, Ν.117/89 (Άρθρο 14, Παραπομπή στον περί Διαχείρισης Περιουσίας Ανίκανων Προσώπων Νόμο)

Νομοσχέδιο με τίτλο « Ο περί της Υποστήριξης Λήψης Αποφάσεων Ατόμων με Αναπηρίες Νόμος του 2025»

Ολοκληρώθηκαν:

- Εκτενής διαβούλευση σε ομάδα εργασίας με εκπροσώπους Τμήματος Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες, Κυπριακής Συνομοσπονδίας Οργανώσεων Αναπήρων και Επιτροπής Προστασίας Ατόμων με Νοητική Αναπηρία
- Ετοιμασία προσχεδίου νομοσχεδίου από Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες
- Λήψη απόφασης από Υφυπουργείο Κοινωνικής Πρόνοιας και παραπομπή στην Επίτροπο Διοικήσεως και Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για ανάληψη του ρόλου της ανεξάρτητης αρχής εποπτείας της εφαρμογής του νομοσχεδίου

Επόμενα βήματα:

- Ενίσχυση της στελέχωσης του Γραφείου της Επιτρόπου Διοικήσεως
- Περαιτέρω διαβούλευση με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς

ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ «ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ »

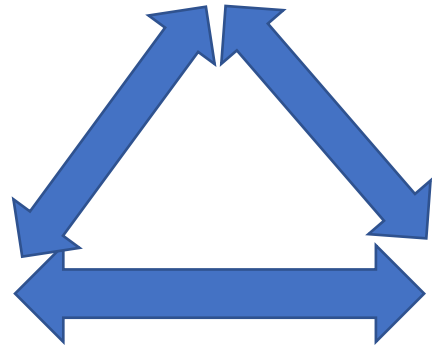
ΕΠΙΤΡΟΠΟΣ – ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ

**ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ
ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ**

Άτομα με αναπηρίες
άνω των 18 ετών με
ανάγκες υποστήριξης
λήψης αποφάσεων

**Τ
Κ
Ε
Α
Α**

**ΠΑΡΟΧΟΙ
ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ**

Φυσικά ή νομικά
πρόσωπα: γονείς,
στενοί συγγενείς ή
επαγγελματίες

**Σύμβουλοι
Υποστήριξης Λήψης
Αποφάσεων της
Κυπριακής
Συνομοσπονδίας
Οργανώσεων
Αναπήρων**

Εκπρόσωποι

ΕΠΙΔΙΩΚΩΜΕΝΕΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟΝ «ΕΠΙΤΡΟΠΟ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ»

- **Ανάληψη** αρμοδιοτήτων και εξουσιών νέου θεσμού Επιτρόπου Υποστήριξης Λήψης Αποφάσεων που θα εγκαθιδρυθεί με τον νέο νόμο
- **Κυριότερες αρμοδιότητες:**
 - εγγραφή των επαγγελματιών και άτυπων Συμβούλων Λήψης Αποφάσεων σε Μητρώο και ανεξάρτητη παρακολούθηση υπηρεσιών τους
 - διορισμός μετά από απόφαση δικαστηρίου των Εκπροσώπων Ατόμων με Αναπηρίες και ανεξάρτητη παρακολούθηση των υπηρεσιών τους
 - αυτεπάγγελτη εξέταση περιπτώσεων που χρήζουν υποστήριξης
 - εξέταση παραπόνων και καταγγελιών
 - λήψη μέτρων έναντι παραλείψεων/καταχρήσεων
 - παροχή εκπαίδευσης, έκδοση οδηγιών/συστάσεων, ετοιμασία εκθέσεων, κανονισμών
 - επιβολή διοικητικών κυρώσεων και χρηματικών ποινών
 - εξουσία έρευνας, πρόσβασης σε πληροφορίες, κλήσης μαρτύρων

ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΆΛΛΕΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ

- Κατάργηση Ν.23(Ι)/1996 περί Διαχείρισης της Περιουσίας Ανίκανων Προσώπων Νόμου
- Μεταβατικές ρυθμίσεις για άτομα που είναι ήδη κηρυγμένα ως «ανίκανα» με βάση τον Ν. 23(Ι)/1996, ώστε σταδιακά να επανεξεταστούν και ενταχθούν στις υπηρεσίες υποστήριξης λήψης αποφάσεων
- Τροποποίηση άλλων νόμων π.χ. περί Προστασίας Ατόμων με Νοητική Αναπηρία Νόμος Ν.117/89, περί Ψυχιατρικής Νοσηλείας Νόμος Ν.77(Ι)/1997, περί Συμβάσεων Νόμος Κεφ. 149 (Άρθρο 11 «Ικανότητα προς το συμβάλλεσθαι, Άρθρο 12 «Ορισμός συμβαλλόμενου που έχει σώες τις φρένες»).
- Μηχανισμοί υλοποίησης για τη λειτουργία του νέου θεσμού του Επιτρόπου Υποστήριξης Λήψης Αποφάσεων και της εφαρμογής του νέου νόμου.